daardwerk'. Op een prettige en onderhoudende manier wordt de lezer ingevoerd in de achtergronden van het stadhouderlijk stelsel zoals dat in de tweede helft van de achttiende eeuw functioneerde. Daarbij weet Gabriëls deze 'staatsinrichting' fraai af te wisselen met voorbeelden en personages die in één keer duidelijk maken waar het om gaat. Het boek zou voor (toekomstige) geschiedenisdocenten verplichte leerstof moeten zijn.
Voor de regionaal geïnteresseerden bevatten de bijlagen tenslotte een schat aan informatie over de belangrijkste personen, hun functies en de samenstelling van de verschillende bestuurscolleges in de Republiek in de periode 1750-1800.
Kees Torreman

IRAN

Leyla Hamidi, *Iran*,(Landenreeks KIT, Novib, NCOS, Amsterdam,66 blz. fl.14,90).

Onlangs verscheen in de landenreeks van het KIT, NOVIB en NCOS een nieuw nummer met Iran als onderwerp. In dit nummer ordent Hamidi de belangrijkste gebeurtenissen uit de Iraanse geschiedenis rond vier overzichtelijke thema's.
Allereerst worden de omstandigheden in Iran geschetst die er in 1979 toe geleid hebben dat er een einde kwam aan een lange traditie van monarchie en de geestelijkheid de feitelijke politieke macht in handen kreeg. Ondermeer wordt aandacht besteed aan de betekenis van het Iraans sji'isme, de bijzondere positie van de geestelijke leiders (de 'olama'), de sluipende kolonisatie door Rusland en Groot-Brittannië tijdens de dynastie van de Kadjaren en de toenemende invloed van de Verenigde Staten tijdens het bewind van Mohammed Reza Pahlevi.
Aansluitend wordt ingegaan op de Islamitische Revolutie. Het grote gewicht dat Hamidi toekent aan de ayatollah Khomeiny in de jaren voorafgaande aan de revolutie heeft tot gevolg dat hij de Witte Revolutie (1963) min of meer beschouwt als het begin van de Islamitische Revolutie. Hamidi benadrukt de westerse uitgangspunten van dit hervormingsprogramma en stelt vast dat de Iraanse oppositie onder leiding van Khomeiny vreesde dat de verwestersing zou leiden tot de ondergang van de Iraanse en islamitische identiteit.

Hamidi onderscheidt in de behandeling van de Islamitische Revolutie twee fasen. Vóór 1983 zou de revolutie vooral in het teken hebben gestaan van de consolidatie van de macht in Iran zelf. Feitelijk valt deze fase uiteen in een aantal opeenvolgende fasen. Na het vertrek van de sjah op 16 januari 1979 slaagde de gematigde nieuwe premier Shapur Bakhtiar er niet in de steun van de oppositie te verwerven. De uit ballingschap teruggekeerde Khomeiny benoemde hierop een 'revolutionaire' voorlopige meer radicale regering met Mehdi Bazargan als premier. Tenslotte volgde een periode van terreur waarin Khomeiny afrekende met zijn tegenstanders en waarin de islamitische republiek een feit werd. Het revolutionaire elan werd in deze periode versterkt door de bezetting van de Amerikaanse ambassade in Teheran in 1979 en de Iraans-Iraakse oorlog in 1980. Na 1983 richtte de Islamitische Revolutie zich op het exporteren van de islamitische idealen naar het buitenland. Van dit uitdragen van idealen naar het buitenland is in de praktijk weinig terecht gekomen.

Een afzonderlijk hoofdstuk gaat in op de Iraanse samenleving. Achtereenvolgens wordt aandacht geschonken aan de positie van de vrouw, het onderwijs en de etnische en religieuze minderheden.
Tot slot wordt de islamitische economie vergeleken met het economisch beleid van de sjah. Vastgesteld wordt dat de economische positie van met name het armste deel van de bevolking eerder is verslechterd dan verbeterd.
De vraag of de idealen van de Islamitische Revolutie in de praktijk haalbaar zijn gebleken wordt door Hamidi negatief beantwoord. De behoeften van een moderne staat betekenen dat Iran genoodzaakt is zowel voor wat betreft het te voeren sociaal-economisch beleid als de aard van het geestelijk leiderschap een meer realistisch beleid te gaan voeren. Met de komst van Khameini als de nieuwe geestelijk leider en Rafsanjani als president, lijkt men in Iran een eerste stap te hebben gezet in deze richting. Indien de na de Golfoorlog ingezette normalisatie van de betrekkingen met het Westen doorzet, resteert de vraag of de islamitische republiek het verdwijnen van de religie uit het centrum van de politieke macht zal overleven.

Met betrekking tot de bruikbaarheid van dit Iran-nummer in het geschiedenisonderwijs valt het volgende op te merken. Het boek geeft een handig en compact historisch overzicht van de geschiedenis van Iran. Het materiaal is in het bijzonder geschikt als naslagwerk en voor het maken van een werkstuk. In dit opzicht is het wel jammer dat de literatuurlijst (met veel buitenlandse titels) voor veel leerlingen in het voortgezet onderwijs van weinig waarde zal zijn. Het ontbreken van een zaken- en/of personenregister mag evenzeer als een gemis worden beschouwd. Wel goed bruikbaar zijn de bijlagen met feiten en cijfers en de thematische en overzichtskaarten. Samenvattend kan worden vastgesteld dat het Iran-nummer een plaats verdient in iedere schoolbibliotheek.
René A.F. Veldkamp